

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جزوه

اصول و فلسفه تعلیم و تربیت

(هیات علمی و بورسیه)

Philosophy of Education

فهرست

- اصول و فلسفه تعلیم و تربیت
- تاریخچه
- فلسفه چیست
- فعالیت های تحقیقی
  - تحلیل
  - انتقاد
  - ترکیب
  - بررسی ارزش ها
  - سیر عقلانی
  - تفسیر نظریات علمی
- روش تحقیق
  - مناظره یا مباحثه
  - روش قیاسی
  - روش استقرائی
  - حل مسأله
- روح فلسفی
- مسائل اساسی فلسفه
- اهداف فلسفه

• تعلیم و تربیت چیست

- ضرورت تربیت
- نظریه های تعاریف تعلیم و تربیت
  - به معنای امادگی
  - به عنوان آشکار کردن استعدادها
  - تشکیل یا پرورش قوای ذهنی
  - به عنوان تشکیل ذهن
  - به عنوان تکرار و توجه به گذشته
  - تعلیم و تربیت و عادت دادن
- رابطه فلسفه با تعلیم و تربیت
- تعریف فلسفه تعلیم و تربیت
- مسائل فلسفه تعلیم و تربیت
- فلسفه های تربیتی
- رابطه مکاتب فلسفی و مکاتب تربیتی
- فیلسوف تعلیم و تربیت
- ایده آلیسم و تعلیم و تربیت
  - اهداف آموزش و پرورش
  - رابطه معلم و شاگرد
- رئالیسم و تعلیم و تربیت
  - اهداف آموزش و پرورش
  - رابطه معلم و شاگرد

• پراگماتیسم و تعلیم و تربیت

- اهداف آموزش و پرورش
- رابطه معلم و شاگرد
- اگزیستانسیالیسم و تعلیم و تربیت
  - اهداف آموزش و پرورش
  - رابطه معلم و شاگرد
- فلسفه تحلیلی و تعلیم و تربیت
  - اهداف آموزش و پرورش
- فلسفه مادی دیالکتیکی و تعلیم و تربیت
  - آموزش و پرورش مبتنی بر فلسفه مادی دیالکتیک
  - فلسفه تربیتی اسلام
  - مفهوم اسلامی تربیت
  - ویژگی های تربیت اسلامی
  - هدف های تربیتی از نظر اسلام
  - روش های تربیتی اسلام
  - معلم و نیاز به آموختن فلسفه تعلیم و تربیت

اصول و فلسفه تعلیم و تربیت

اصول و فلسفه تعلیم و تربیت به عنوان یکی از مهم ترین مبانی حرفه معلمی، تلاش می کند چرایی و چگونگی آموزش را روشن کند. این حوزه به معلمان کمک می کند نقش خود را عمیق تر درک کنند و بدانند آموزش تنها انتقال دانش نیست، بلکه هدایت رشد فکری، اخلاقی و اجتماعی فراگیران است. از آن جا که معلم مهم ترین عنصر نظام آموزشی محسوب می شود، آشنایی او با اصول و فلسفه تربیت ضروری است. این اصول بر رشد همه جانبه انسان، توجه به تفاوت های فردی، هدفمندی آموزش و مشارکت فعال فراگیران تأکید دارند. در مجموع، فلسفه تعلیم و تربیت چارچوبی فراهم می کند تا معلم با آگاهی و بینش، مسیر یادگیری و تربیت را هدایت کند و کیفیت نظام آموزشی را ارتقا دهد.

لغت فلسفه

کلمه فلسفه ریشه یونانی دارد . این لفظ معرب کلمه ی فیلسوفیا (Philosophia) است.

فیلسوفیا مرکب از دو کلمه :

✓ **فیلو** : به معنای دوستداری

✓ **سوفیا** : به معنای دانایی می باشد .

فیلسوفیا = دوستداری دانایی

زمینه تاریخی

فیثاغورث اولین کسی بود که خود را فیلسوفس یعنی دوستدار دانایی خواند. افلاطون هم، سقراط را فیلسوفس معرفی می کند. پیش از سقراط گروهی پدید آمدند که خود را سوفیست یعنی دانشمند می نامیدند. سقراط به علت تواضع و فروتنی و یا شاید برای هم ردیف نشدن با سوفیست ها، مایل نبود او را سوفیست یا دانشمند بخواند و از این رو خود را فیلسوفس (فیلسوف) یعنی دوستدار دانش نامید. رفته رفته کلمه فیلسوف به مفهوم دانشمند ارتقاء پیدا کرد و کلمه ی فلسفه مترادف با دانش شد.

(طالب زاده : ۱۳۸۸)

تعریف فلسفه

فلسفه عبارت است از بررسی و شناخت تحلیلی و انتقادی مسائل زندگی انسان به صورت یک کل و یا بخشی از آن در ارتباط با کل (ابراهیم زاده: ۱۳۸۸)

- ✓ **فلسفه** از زندگی انسان قابل تفکیک نیست .
- ✓ **فلسفه** مخالف علم نیست بلکه مفسر و گاهی مکمل آن است .
- ✓ **فلسفه** از زندگی و مسائل آن سرچشمه می گیرد .
- ✓ **فلسفه** مدیون و معلول کنجاوی آدمی است و در عین حال ، محرک آن است .
- ✓ **فلسفه** تفکر است ولکن هر تفکری ، فلسفه نیست .

تعاریف اندیشمندان از فلسفه

افلاطون

• فلسفه کوششی برای رسیدن به روشنایی بودن است .

ارسطو

• فلسفه دانشی است که در جستجوی نخستین اصل ها و علت ها است .

نیچه

• فلسفه آفریدن ارزش های نو است .

راسل

• کار فلسفه روشنگری مفهوم ها از راه تحلیل آن ها است .

یاسپرس

• کار فلسفه روشنگری و بیدار کردن انسان است .

روح فلسفی

برخی از خصوصیات یک فیلسوف عبارتند از :

دید وسیع

ژرف اندیشی

کنجکاوی

تردید منطقی

طرفداری از ارزش
های انسانی

وحدت
شخصیت

ترقی طلبی

سعه ی صدر

مسائل اصلی فلسفه

۱- وجود یا هستی (اساس هستی یا وجود چیست ؟)

۲- معرفت شناسی (تعیین میزان و حدود توانایی عقل و ادراک)

۳- علت و معلول (علت : موجودی که تحقق موجود دیگر به آن وابسته است)

۴- ثبات و تغییر

۵- وحدت و کثرت

۶- مجردی و مادی

۷- قوه و فعل

۸- ضرورت و امکان

۹- جبر و اختیار

اهداف فلسفه

- ۱ • دادن نظریه ای کلی درباره هستی یا بودن .
- ۲ • کشف مفاهیم و معانی و ارزش های اشیاء و امور پدیده ها به طور کلی .
- ۳ • بررسی و نقد فرضیه ها و مفاهیم در همهٔ حوزه های معرفتی.
- ۴ • کمک به مردم در گسترش جهان بینی سالم و بهره مندی از زندگی سالم انسانی .

(شعاری نژاد: ۱۳۸۶)

چند تعریف اساسی از تربیت و تعلیم

• طبق این نظریه ، کار معلم کمک به فرد در پرورش قوه قضاوت صحیح (اظهار نظری که با دلیل موجه همراه است) می باشد .

قضاوت صحیح

• از نظر جان دیویی تعلیم و تربیت عبارت است از : تجدید نظر در تجربیات و تشکیل مجدد آنها به طوری که این جریانات موجبات رشد را فراهم سازد .

تجدید سازمان تجربه

نظریه‌های درباره‌ی

تعاریف تعلیم و تربیت

تعلیم و تربیت به معنای آمادگی

عده ای تعلیم و تربیت را آمادگی برای تحصیل حقوق و اخذ مسئولیت در آینده می دانند .

✓ «جان دیویی» به این نظریه ایراد وارد کرده و معتقد است کودکان در زمان حال زندگی می کنند و

نیازها و خواسته هایشان با بزرگسالان تفاوت دارد. بنابراین نمی توان تربیت کودک را فقط بر اساس

آمادگی برای آینده تنظیم کرد.

✓ در تربیت کودکان، استفاده از محرک های فعلی و توجه به شرایط حال ضروری تر است.

فلسفه تعلیم و تربیت

- شامل بررسی هدف‌ها، انسان، جهان و تحلیل مفاهیم و نظریه‌هاست.
- فلسفه تعلیم و تربیت آموزش را از **منظر فلسفی** بررسی می‌کند و به تحلیل مفاهیم و استدلال‌ها می‌پردازد.

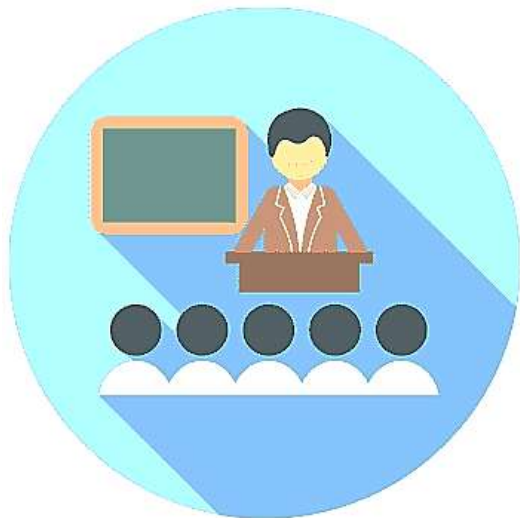
ارتباط فلسفه با علوم انسانی

✓ **فلسفه** در تحلیل مبانی علوم انسانی مانند روان‌شناسی و جامعه‌شناسی نقش دارد.

✓ هر **علم انسانی** مبتنی بر نوعی بینش فلسفی نسبت به انسان، جهان و جامعه است.

* جان دیویی فلسفه را نظریه کلی تربیت می‌داند*

ویژگی های نظام آموزشی مبتنی بر ایده آلیسم

• معلم محور

✓ تأکید بر انتقال مفاهیم و ارزش ها

✓ سازمان دهی ذهنی هدفمند دانش آموزان

تعلیم و تربیت در این دیدگاه، ابزاری برای انتقال ارزش های دینی، سنتی و فرهنگی با کارکردی مذهبی و آرمان گرایانه است.

پراگماتیسم و تعلیم و تربیت

مبنای حقیقت: تجربه و نتیجه ی عملی، معیار ارزش گذاری افکار و باورهاست.

✓ **هدف تربیت:** آموزش باید کاربردی باشد و به حل مسائل واقعی زندگی کمک کند.

✓ **رویکرد فلسفی:** تأکید بر تجربه گرایی، عمل گرایی و ارزش سنجی بر اساس پیامدهای عملی.

نتیجه گیری: تربیت باید انسان را برای تصمیم گیری مؤثر و سازگاری با تغییرات آماده کند.

اهداف آموزش و پرورش اگزستانسیالیستی

به نظر طرفداران اصالت وجود، هدف عمده ی تربیت، خدمت به انسان است.

هدف های مهم و خاص آموزش و پرورش از نظر اگزستانسیالیزم عبارتند از:

۱- رشد و گسترش آگاهی

۲- فراهم آوردن فرصت برای انتخاب آزاد و اخلاقی

۳- تشویق خودشناسی

۴- رشد و تکامل احساس مسئولیت شخصی

کاربردهای فلسفه تحلیلی در تعلیم و تربیت

1. روشن سازی اصطلاحات تربیتی

✓ مانند «فرصت های یادگیری» و «آموزش کف»

2. تبیین ماهیت مفاهیم تربیتی

✓ کمک به فهم دقیق واژگان و اصطلاحات

3. شفاف سازی گزاره های تربیتی

✓ رفع ابهام از جملات و نظریه های پیچیده

چرا معلمان به آموختن فلسفه تعلیم و تربیت نیاز دارند؟

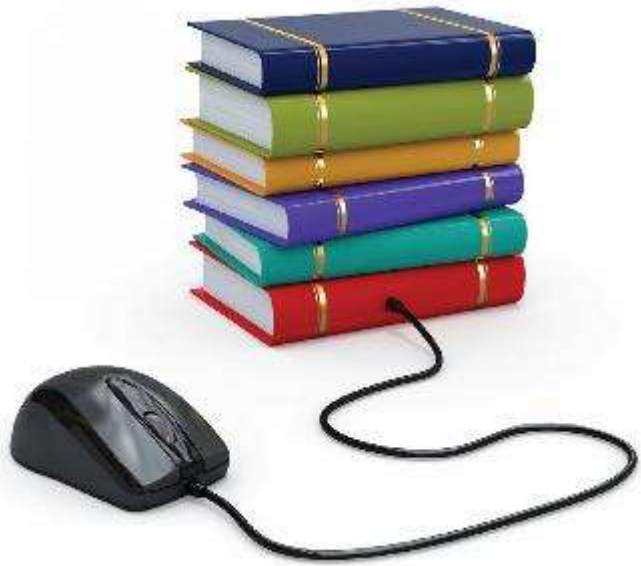
1. تدریس فعالیتی اخلاقی است و نیازمند تلفیق نظریه و عمل می باشد.
2. نظریه بدون عمل ناقص است و عمل بدون هدایت نظریه بی ثمر خواهد بود.
3. تدریس دارای ابعاد نظری و عملی است که فراتر از کلاس درس تأثیر می گذارد.
4. رفتار معلمان با دانش آموزان از دیدگاه آنان درباره انسان و آموزش تأثیر می پذیرد.
5. نظریه ها دیدگاه های تربیتی را شکل می دهند و به آموزش جهت و معنا می بخشند.

منابع

1. اصول و فلسفه تعلیم و تربیت ؛ هیئت علمی و بورسیه

2. «فلسفه تحلیلی تعلیم و تربیت» ؛ دانشنامه پژوهه (پژوهشکده باقرالعلوم)

3. «فلسفه تحلیلی و تأثیر آن بر فلسفه تعلیم و تربیت» ؛ طیبه توسلی؛ (۱۳۸۵)

با تشکر از توجه شما